

**Gemeente
Voorschoten**

Gemeente **Wassenaar**

Aan de portefeuillehouder Financiën
van de geadresseerde gemeente

Zaaknummer: Z/19/036127

Documentnummer: 170415

Datum: 14 januari 2020

Behandelend ambtenaar: L. Offerman, 06-50055744

Onderwerp: Herziening verdelingssystematiek gemeentefonds

Bijlage(n):

1. Herverdeeleffect per inwoner per (nadeel)gemeente
2. Informatiebrief gemeenteraad Wassenaar
3. Steekproef Cebeon en AEF

Geachte collega wethouder Financiën,

Het inkomen van vooral kleinere gemeenten zonder centrumfunctie en relatief hoge WOZ-waarde van woningen dreigt in zwaar weer terecht te komen. Ook gemeenten met veel bedrijvigheid binnen de grenzen dreigen te worden gekort. Deze gemeenten kunnen door een opeenstapeling van ontwikkelingen in de knel komen: herverdeling van en onzekerheid door schommeling van uitkeringen uit het gemeentefonds, evenals forse tekorten in de begroting door hogere uitgaven op het sociale domein. Bij het gemeentefonds ligt een onderzoek voor herverdeling hiervan op de loer met een grondslag die mogelijk geen recht lijkt te doen aan de kostenopbouw van gemeenten met minder dan 50.000 inwoners. Hiermee vrezin wij voor een eenzijdige benadering die voorbijgaat aan de noden en lasten voor gemeenten als de onze.

Waarschuwing

Met deze brief lichten we u de ontwikkelingen, wellicht ten overvloede, graag toe en waarschuwen we u dat ook uw gemeente min of meer benadeling boven het hoofd hangt. Besluitvorming hierover staat voor de deur. Met klem vragen wij u samen met ons de ontwikkelingen zowel bestuurlijk als ambtelijk op de voet te volgen, kennis en inzichten met elkaar te delen en zo nodig met elkaar in actie te komen om onheil voor onze inwoners tegen te gaan. Natuurlijk brengen wij onze zorgen ook onder de aandacht van de minister van BZK en de VNG. Over de eventuele reactie hierop zullen wij u eveneens graag informeren.

Steeds bereikbaar

Voor vragen, informatie en suggesties is op ambtelijk niveau Lex Offerman bereikbaar voor contact, van wie u hierboven het mobiele telefoonnummer en in de begeleidende mail het e-mailadres vindt. Ook zelf houden we ons hiervoor en voor afstemming uiteraard graag bereikbaar.

Ontwikkelingen

Er spelen momenteel 3 ontwikkelingen met betrekking tot de uitkering uit het gemeentefonds die weliswaar met elkaar samenhangen maar afzonderlijk door de fondsbeheerders worden opgepakt:

1. Het besef/inzicht dat gemeenten zich door de ontwikkelingen op het sociaal domein steeds meer geconfronteerd zien met tekorten in de begroting door hogere uitgaven voor Jeugd en dat door open einde-regelingen in de begrotingen verdringing plaatsvindt ten koste van het fysieke domein en de overige taken;
2. De 'normerings'-problematiek van de schommelingen van het zgn. accres door de 'trap-op-trap-af'-systematiek. De accresramingen kunnen tussen meicirculaire en septembercirculaire aanzienlijk wijzigen met dito gevolg voor de ruimte in de lopende begroting en die van het eerstvolgende begrotingsjaar. Het kan dus voor behoorlijke problemen zorgen. Dit najaar is een werkgroep op landelijk niveau gestart die naar verwachting in april 2020 zijn bevindingen zal presenteren;
3. De herverdeling van het gemeentefonds oftewel de herziening van de verdelingsystematiek van het gemeentefonds.

Wat betreft het derde onderdeel, de herverdeling van het Gemeentefonds, zijn er een tweetal zaken die naar onze opinie aandacht vragen met name voor uw gemeente, namelijk de discussie omtrent de negatieve maatstaf en de onderzoeksopzet.

De negatieve maatstaf

Sinds de laatste herziening van de verdeelsystematiek per 1997 geldt dat bij de berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds per gemeente, de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen voor respectievelijk 80% en 70% in aftrek worden gebracht. Dit tegen een inmiddels door de ontwikkeling van het landelijk gemiddelde OZB-tarief achterhaald en relatief laag rekentariaf.

Afgelopen maanden was er sprake van dat de aftrek opgehoogd zou worden naar 100% van de WOZ-waarde woningen en niet-woningen en dat berekend tegen het gemiddelde OZB-tarief. In dat scenario zou Voorschoten er op deze maatstaf ca. € 0,5 miljoen op achteruit kunnen gaan en Wassenaar zelfs ca. € 2,3 miljoen. Echter, waar het ministerie van BZK en de Raad voor het Openbaar Bestuur vrij stellig waren, lijkt het nu vanwege te hoge herverdeeleffecten gemitigeerd te zijn tot 80% WOZ-waarde woningen en 80% WOZ-waarde niet-woningen tegen het landelijk gemiddelde OZB-tarief.

In dit scenario is Wassenaar nog steeds nadeelgemeente, Voorschoten niet meer. Gelet op de onzekerheid over het uiteindelijk door BZK voor te leggen scenario hecht de portefeuillehouder Financiën van de gemeente Voorschoten er evenwel aan deze berichtgeving mede te ondertekenen.

Gemeenten die er dan nog steeds op achteruit gaan door het hogere rekentariaf zijn gemeenten met een relatief hoge WOZ-waarde van woningen. Gemeenten met veel bedrijvigheid en daarmee een hoge WOZ-waarde niet-woningen zullen niet alleen nadeel hebben van het hogere rekentariaf maar ook door de ophoging van 70% naar 80% van de WOZ-waarde.

In bijlage 1. kunt u vinden wat onze inschatting is van het nadelige herverdeeleffect van een 80/80-inkomstenverevening voor de door ons aangeschreven gemeenten met een nadeel per inwoner van € 15,= of meer.

De onderzoeksopzet

Doel van de herziening van het gemeentefonds is te komen tot een volledige en integrale herijking van het gemeentefonds. Het ministerie van BZK heeft gekozen voor een onderzoek langs twee sporen nl. een voor het sociaal domein en een voor het 'klassiek gemeentefonds, uitgevoerd door resp. Andersson Elffers Felix en Cebeon. Voor beide sporen wordt gebruik gemaakt van regressieanalyse om nieuwe verdeelmodellen op te kunnen stellen. Op basis van de door 92 steekproefgemeenten aangeleverde gegevens worden de modellen opgesteld voor 9 clusters (5 klassieke uitgavenclusters en 4 sociaal domein uitgavenclusters).

VNG stelt dat de gegevens over de kosten en de kostenstructuur zijn verzameld in een representatieve steekproef en dat de representativiteit van de steekproef van 92 van de 380 Nederlandse gemeenten van voldoende omvang is waarbij alle soorten van groepen gemeenten

zijn vertegenwoordigd. Deze responderende gemeenten (24% van het totaal) vertegenwoordigen 44% van de inwoners van Nederland en 51% van de netto lasten van Nederland.

Wij trekken die representativiteit van de steekproef in twijfel. Binnen deze set van 92 gemeenten bevinden zich namelijk:

- 4 van de G4 gemeenten (100%)
- 18 van de 27 gemeenten met 100.000+ inwoners (67%)
- 16 van de 49 gemeenten met 50.000-100.000 inwoners (31%)
- minder dan 36 van de 191 gemeenten met 20.000-50.000 inwoners (19%)
- minder dan 18 van de 109 gemeenten tot 20.000 inwoners (17%).

Wij zetten vraagtekens bij de representativiteit van het model dat gebaseerd wordt op deze gestratificeerde steekproef en vrezen dat de kostenstructuur van gemeenten met minder dan 50.000 inwoners (i.c. 300 gemeenten die slechts voor 19% vertegenwoordigd zijn) onvoldoende terugkomt in het uiteindelijke verdeelmodel. Maar ook zeer dun bebouwde gemeenten en gemeenten met zeer weinig uitkeringen zijn sterk ondervertegenwoordigd.

Om een vergelijking te schatten voor gemeenten hoeven niet per se alle kleine gemeenten meegenomen te worden. Dat is dan wel onder de veronderstelling dat met één vergelijking die relatie zowel voor grote als kleine gemeenten goed kan worden beschreven. Maar het is heel goed mogelijk dat het verband voor kleine gemeenten anders ligt dan voor grote gemeenten. Deze toets lijkt geen onderdeel te zijn van het onderzoek. Wij trekken daardoor de legitimiteit van de uitkomsten van beide onderzoeken door AEF en Cebeon in twijfel.

Recent heeft de VNG laten weten dat het klassieke deel waarschijnlijk toch **niet** herzien gaat worden en het sociale domein wel, maar dat is nog niet bevestigd door het ministerie van BZK.

De planning van het herzieningstraject:

Maand	Voortgang herziening gemeentefonds
eind januari	Bestuurlijk overleg Rijk-VNG over definitief voorstel nieuwe verdeling
begin februari	Uitkomsten individuele gemeenten bekend
begin februari	Adviesaanvraag aan Raad voor het Openbaar Bestuur
februari en maart	Regionale bijeenkomsten over herziening
april	Advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur
april	Bestuurlijk overleg Rijk-VNG
eind april	Definitief verdeelmodel naar Tweede Kamer
mei 2020	Tweede Kamer bespreekt nieuw verdeelmodel
eind mei 2020	Nieuwe verdeelmodel in meicirculaire

Wethouder Financiën Voorschoten,

Wethouder Financiën Wassenaar

Dhr. Mr. M. Cramwinckel

Dhr. drs. H.G. Schokker

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.

Bijlage 1: Nadelig herverdeeeffect a.g.v. 80/80-verevening inkomenstenmaatstaf (incl. compensatie voor toename landelijke aftrekpost door verhoging uitkeringsfactor; cijfers o.b.v. septembercirculaire 2019)

code	gemeente	Herverdeeeffect per inwoner in €
1709	Moerdijk	-92
394	Haarlemmermeer	-87
638	Zoeterwoude	-62
437	Ouder-Amstel	-56
654	Borsele	-55
1783	Westland	-37
358	Aalsmeer	-25
417	Laren	-23
629	Wassenaar	-21
362	Amstelveen	-20
373	Bergen NH	-17
575	Noordwijk	-16
377	Bloemendaal	-15
1621	Lansingerland	-15
376	Blaricum	-4

Informatiebrief aan de Raad ¶

Zaaknummer: x	Z/19/036127 x
Documentnummer: x	164306 x
Datum: x	dinsdag 26 november 2019 x
Onderwerp: x	Herijking verdelingssystematiek gemeentefonds x
Bijlage(n): x	geen x

¶

Geachte Raad, ¶

Er spelen momenteel 3 ontwikkelingen met betrekking tot de uitkering uit het gemeentefonds die weliswaar met elkaar samenhangen maar die alle afzonderlijk door de fondsbeheerders worden opgepakt: ¶

1. → Het besef/inzicht dat gemeenten zich door de ontwikkelingen op het sociaal domein steeds meer geconfronteerd zien met hogere uitgaven voor Jeugd en dat door open einde-regelingen in de begrotingen verdringing plaatsvindt ten koste van het fysieke domein en de overige taken. ¶
2. → In de tweede plaats is daar de problematiek van de schommelingen van het zgn. 'accres' waarover uw raad recent de motie 'Stabiele raming uitkering gemeentefonds' van Lokaal Wassenaar! heeft aangenomen. De accresramingen kunnen tussen meicirculaire en septembercirculaire aanzienlijk wijzigen met ditot gevolg voor de ruimte in de lopende begroting en die van het eerstvolgende begrotingsjaar. Het kan dus voor behoorlijke problemen zorgen. In de kadernota 2020 is dit probleem tegelijk met de constatering dat er toen geen ruimte was om hier als gemeente zelf een buffer voor in te bouwen, onder uw aandacht gebracht. ¶
De septembercirculaire bood hiervoor wel weer ruimte maar voorgesteld is die ruimte (mede) te reserveren voor de verwachte financiële gevolgen van de herijking. ¶
Dit najaar is een werkgroep op landelijk niveau gestart die naar verwachting in april 2020 zijn bevindingen zal presenteren. Mogelijk zal hiervan dan in de meicirculaire melding gemaakt worden en zal een en ander vanaf 2022 door een volgende kabinet verwerkt kunnen worden in de verdelingssystematiek. ¶
3. → De herijking van het gemeentefonds oftewel de herziening van de verdelingssystematiek van het gemeentefonds. ¶

Deze brief geeft een stand van zaken over de herijking van het gemeentefonds en de mogelijkheden die (kleine) gemeenten op het besluitvormingsproces kunnen uitoefenen. ¶
Eerst wordt kort de aanleiding voor de herijking aangekaart, dan volgt een beschrijving van het onderzoek en daarin opgenomen beslismomenten. Tenslotte wordt stilgestaan bij de parlementaire besluitvorming over de uiteindelijk voorgenomen aanpassing van de verdelingssystematiek. ¶

Aanleiding herijking gemeentefonds ¶

Sinds de laatste herziening van de verdeelsystematiek per 1997 zijn scheefheden in de verdeling geslopen die het gevolg zijn van veranderingen in het takenpakket van gemeenten, de context waarin zij werken en de decentralisatie van het sociaal domein. ¶

De verantwoordelijkheden in het sociaal domein en het meer samenwerken door (decentrale) overheden hebben met zich mee gebracht dat de ontvangen middelen minder goed zijn gaan aansluiten bij de werkelijk door de gemeenten te maken kosten. Voor wat betreft het sociaal domein werd sinds het begin van de decentralisatie al verondersteld dat de verdeelmodellen herzien zouden moeten worden omdat deze gebaseerd zijn op de situatie vóór de decentralisatie. Kortom, een herijking om de uitkering beter te laten aansluiten bij de kosten is volgens de fondsbeheerder op zijn plaats. ¶

Advies Raad voor het Openbaar Bestuur ¶

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft hierbij aangedrongen op een zorgvuldig en transparant proces en adviseert recht te doen aan de gewijzigde bestuurlijke verhoudingen. De volgende principes dienen volgens de ROB onder andere in acht genomen te worden: ¶

- De herverdeling moet bijdragen aan de oplossing van structurele scheefheden; ¶
- Onderscheid tussen uitgaven en kosten (kosten moet een gemeente maken, uitgaven zijn het gevolg van beleidskeuzes); ¶
- De clusterindeling moet rekening houden met de inhoudelijke samenhang van taken, kostendrijvers en de mate van beleidsvrijheid; ¶
- De algemene overhead moet beperkt worden; ¶
- De verdeling moet gebaseerd zijn op gemeentelijke structuurkenmerken (en geen regionale); ¶
- Gemeenten zouden bij een vergelijkbare lastendruk een vergelijkbaar voorzieningenniveau moeten kunnen realiseren; ¶
- Volledige verevening van de OZB-capaciteit tegen het huidige landelijke tarief (nadelig voor gemeenten met een relatief hoge OZB-waarde); ¶
- Het gemeentefonds is geen geschikt instrument voor inkomensverevening; ¶
- Verevening van overige eigen middelen (taak-gerelateerde inkomsten worden gesaldeerd met de uitgaven daarvoor, bijv. rioolheffing); ¶
- Beperking van de overgangstermijn (het huidige ingroei-pad van €15,- per inwoner per jaar gedurende 3 jaar is een minimum); ¶
- Gemeente-specifieke kosten blijven buiten het objectieve verdeelmodel. ¶

Onderzoeksopzet ¶

Doel van de herziening van het gemeentefonds is te komen tot een volledige en integrale herijking van het gemeentefonds. Alle uitgavenclusters worden bij de herziening betrokken, evenals de manier waarop de eigen inkomsten van gemeenten (en mogelijkheden daartoe) verevend worden. ¶

Het ministerie van BZK heeft gekozen voor een onderzoek langs twee sporen nl. een voor het sociaal domein en een voor het klassiek gemeentefonds (de overige delen van het gemeentefonds die weer uiteen vallen in een onderzoek naar uitgaven en een onderzoek naar de eigen inkomsten). De omvang van deze onderzoeken maakt nauwe samenwerking tussen de onderzoekers (resp. Andersson, Elffers, Felix en Gebro) die de verdeelonderzoeken uitvoeren noodzakelijk. Voor beide sporen wordt gebruik gemaakt van regressieanalyse om nieuwe verdeelmodellen op te kunnen stellen. Op basis van de door 92 steekproefgemeenten aangeleverde gegevens worden de modellen opgesteld voor 9 clusters (5 klassieke uitgavenclusters en 4 sociaal domein uitgavenclusters). ¶

VNG stelt dat de gegevens over de kosten en de kostenstructuur zijn verzameld in een representatieve steekproef en dat de representativiteit van de steekproef van 92 van de 380 Nederlandse gemeenten van voldoende omvang is waarbij alle soorten van groepen gemeenten zijn vertegenwoordigd. Deze responderende gemeenten (24% van het totaal) vertegenwoordigen 44% van de inwoners van Nederland en 51% van de netto lasten van Nederland. ¶

Wij trekken die representativiteit van de steekproef in twijfel. Binnen deze set van 92 gemeenten bevinden zich namelijk: ¶

- 4 van de G4 gemeenten (100%) ¶
- 18 van de 27 gemeenten met 100.000+ inwoners (67%) ¶
- 16 van de 49 gemeenten met 50.000-100.000 inwoners (31%) ¶
- minder dan 36 van de 191 gemeenten met 20.000-50.000 inwoners (19%) ¶
- minder dan 18 van de 109 gemeenten tot 20.000 inwoners (17%). ¶

Wij zetten vraagtekens bij de representativiteit van het model dat gebaseerd wordt op deze gestratificeerde steekproef en vrezen dat de kostenstructuur van gemeenten met minder dan 50.000 inwoners (i.c. 300 gemeenten die slechts voor 19% vertegenwoordigd zijn) onvoldoende terugkomen in het uiteindelijke verdeelmodel. Wij trekken daardoor de legitimiteit van de uitkomsten van het hele onderzoek in twijfel. In bestuurlijk overleg bij VNG en in vergaderingen van een klankbordgroep is hier reeds op gewezen maar VNG en BZK stellen dat de steekproef van deze omvang en samenstelling juist is. Zowel voor wat betreft het bepalen van de omvang van de 9 uitgaven clusters als de uit de regressieanalyse voortvloeiende verdeelmodellen van de clusters zijn naar hun mening voldoende representatief om conclusies voor alle gemeenten uit te kunnen trekken. ¶

Het onderzoek gericht op het klassieke gemeentefonds heeft een aantal specifieke aandachtspunten waar onderzoeker ~~de~~ zich op richt: ¶

- Vereenvoudiging (de verdeling moet minder complex); ¶
- Regionalisering (is sprake van regionale componenten); ¶
- Centrumfunctie; ¶
- Investerings-gerelateerde uitgaven (en hun relatie tot reserves, eigen middelen e.d.); ¶
- Algemene uitkomsten (hoe en in welke mate moet rekening gehouden worden met het kunnen genereren van eigen inkomsten); ¶
- Regionale verschillen. ¶

Voor wat betreft het inkomstencluster algemene eigen middelen wordt conform het advies van de ROB o.a. voorgesteld de gemeentelijke OZB-waarden zonder de huidige wegingsfactoren van 0,8 en 0,7 voor resp. woningen en niet-woningen, tegen het landelijk gemiddelde OZB-tarief als korting op de gemeentefondsuitkering te berekenen. Deze verandering alleen al zal voor Wassenaar naar verwachting ca. €2,39 mln. nadelig uitpakken omdat de gemeentelijke OZB-waarde hoger is dan de landelijk gemiddelde gemeentelijke OZB-waarde (€569.000 tegenover €266.000 landelijk) en het landelijk gemiddelde OZB-tarief hoger is dan het huidige rekestarief. ↵

Afgezet tegen de totale herziening die per saldo neutraal zou zijn (over ca. €319 miljard) pakt deze inkomsten-operatie voor gemeenten met een relatief hoge WOZ-waarde logischerwijs nadelig uit. Landelijk gezien zal het oostelijk deel van Nederland er beter uitspringen. Het westen wordt verhoudingsgewijs meer gekort en mede door het verleggen van de focus van de gemeentefondsuitkering naar de regio c.q. centrumgemeenten, economische bedrijvigheid en jeugdzorg zullen kleinere gemeenten een aanmerkelijk lagere algemene uitkering tegemoet moeten zien en uiteindelijk gedwongen zijn een grotere bijdrage van de burgers te vragen. ↵ Er zal sprake zijn van een inkomensherverdeeldeffect voor de burger en men kan zich afvragen of dat de bedoeling kan zijn van de aanpassing van de verdeelsystematiek. De ROB stelt dat het gemeentefonds geen geschikt instrument is voor inkomensverevening. Verschillen in lokale belastingdruk mogen niet afhankelijk zijn van de structurele kosten van de gemeente. Die structurele kosten voor gemeentelijke basisvoorzieningen moeten gedekt worden door het gemeentefonds en de eigen inkomsten tegen het gemiddelde tarief. ↵

Indien geconcludeerd wordt dat de verevening van de OZB-capaciteit leidt tot onwenselijke verschillen in lokale belastingdruk houdt dit volgens ROB impliciet een oordeel in over de redelijkheid dat burgers van die gemeenten meebetalen aan bepaalde gemeentelijke kosten die het structurele niveau te boven gaan. ↵

Dat kan theoretisch wel kloppen maar in de praktijk zitten gemeenten op een belastingdruk die mede bepaald is door de huidige wegingsfactoren van 80% en 70%. Het afstappen van deze weging levert voor gemeenten met hoge WOZ-waarden een nadeel op die in veel gevallen tot een verhoging van de belastingdruk zal leiden. ¶

Het onderzoek naar het sociaal domein heeft als uitgangspunten dat: ¶

- het kosten-georiënteerd moet zijn (elke gemeente maakt deze kosten om de taken uit te voeren); ¶
- het ondersteunend en faciliterend is aan de transformatie die sinds de decentralisatie in 2015 nog altijd gaande is; ¶
- het transparant en uitlegbaar is; ¶
- en toekomstbestendig. ¶

Met name gelet op de uitgangspunten bij het klassieke gemeentefonds en de inkomstencluster bestaat het ernstige vermoeden dat kleinere gemeenten, zonder centrumfunctie en met een hogere dan gemiddelde OZB-waarde niet gunstig uit de herijking zullen gaan komen. ¶

Besluitvorming ¶

Het voor de aanpassing van de verdeelmodellen boogde proces is in vogelvlucht: ¶

(bron: VNG-presentatie Actuele dossiers-GF, Frontin-Pauw-relatiedag, 19 november 2019) ¶

- → 10 sept: Eerste bestuurlijk overleg ¶
- → Oktober: bestuurlijke bijeenkomsten ¶
- → 3 december: Tweede bestuurlijk overleg ¶
- → Eind januari 2020: Derde bestuurlijk overleg ¶
- → Februari/Maart 2020: Consultatie gemeenten ¶
- → April 2020: Laatste bestuurlijk overleg ¶
- → Meicirculaire 2020: Publicatie verdeelmodellen ¶

Gaandeweg de onderzoeken worden voortdurend noodzakelijke besluiten genomen door BZK en VNG om verder te kunnen gaan. Deze tussentijdse besluiten zijn gebaseerd op cijfers en overwegingen vanuit de 92 steekproefgemeenten. Zo wordt bijv. de omvang van elk van de 9 uitgavenclusters bepaald aan de hand van de uitgaven die de steekproefgemeenten voor de verschillende clusters gemaakt zouden hebben in 2017. Hierbij wordt uiteraard rekening gehouden met relevante ontwikkelingen en besluitvorming nadien die hierop van invloed zijn. ¶ De verdeelmodellen voor de klassieke gemeentefonds-clusters en de sociaal domein-clusters worden eind januari 2020 uiteindelijk ook op alle andere gemeenten toegepast om zo de nieuwe uitkering voor de uitgavenclusters te bepalen. ¶

Hierin zal naar verwachting sprake zijn van wat de zgn. 'outliers' worden genoemd: gemeenten met (sterk) afwijkende uitkomsten. Februari en maart zijn ingepland om in overleg te gaan met gemeenten die dusdanig afwijkende uitkomsten te zien geven dat wellicht nadere model-aanpassingen of anderszins nodig zullen zijn om die extreme voorlopige uitkomsten af te zwakken. ¶ In april wanneer de uiteindelijke verdeelmodellen en de gevolgen daarvan voor alle gemeenten duidelijk zijn, heeft het laatste bestuurlijke overleg tussen BZK en VNG plaats. ¶ In de mei-/junicirculaire wordt publicatie van de nieuwe verdeelmodellen beoogd. Let wel, beoogd want de voorgenomen aanpassing vereisen een aanpassing van de Financiële-verhoudingswet en algemene maatregelen van bestuur waar een voorhangprocedure voor geldt. ¶

Parlementaire behandeling ¶

De mogelijke aanpassing van de verdeling van het Gemeentefonds vereist een aanpassing van de Financiële-verhoudingswet (FVW) uit 1996 die uit 2 delen zal bestaan, namelijk: ¶

1. → Voor de eventuele aanpassing van de wegingsfactoren van 80% en 70% van de OZB-maatstaven voor resp. woningen en niet-woningen in het inkomstencluster dient het voorstel hiertoe nog voor het kerstreces aan de Tweede Kamer en Eerste aangeboden te worden. Dit betreft namelijk een aanpassing van tekst van artikel 8, lid 2 van de FVW. Trajecten voor wetwijzigingen hebben een parlementaire doorlooptijd van een half jaar; ¶
2. → Voor wat betreft de aanpassing van de verdeling van de uitgavenclusters geeft artikel 8, lid 3 van de FVW aan dat kan worden volstaan met een algemene maatregel van bestuur (AMvB) omdat dit binnen de huidige tekst van de FVW blijft. De doorlooptijd van AMvB's is aanmerkelijk korter dan die van wetwijzigingen maar deze treden niet eerder in werking dan 8 weken na de datum van uitgifte in het Staatsblad (artikel 8, lid 4 de zgn. voorhangprocedure op basis waarvan Eerste en/of Tweede Kamerleden gedurende dertig dagen kunnen vragen om de AMvB alsnog in de vorm van een wetsvoorstel aan de Staten-Generaal voor te leggen). ¶

Beide zaken maken dat het tijdschema met het oog op een verwerking in de meicirculaire bijzonder strak is. Natuurlijk kan het kabinet het risico nemen van een mei-/juni-circulaire *onder voorbehoud* van de uitkomst van de parlementaire behandeling, maar dan kan er geen kink in de kabel komen omdat de provinciale toezichthouders in hun financiële toezichtkader hebben gesteld dat het eerstvolgende begrotingsjaar 2021 minimaal op de uitkomsten van de meicirculaire dient te zijn gebaseerd. ¶

Hoe de gemeentelijke belangen hierin te bewaken? ¶

Op basis van voorlopige inschattingen kunnen we nu voorsnog een nadeel verwachten op de eigen inkomsten/OZB-maatstaf. Eind maart zullen de uitkomsten voor de uitgavenclusters bekend zijn waarbij er van uit wordt gegaan dat de kleinere, niet-centrumgemeenten als de onze er ook hierin op achteruit zullen gaan. Welke alternatieven staan ons ter beschikking om te trachten de ongunstige uitkomsten te verminderen? ¶

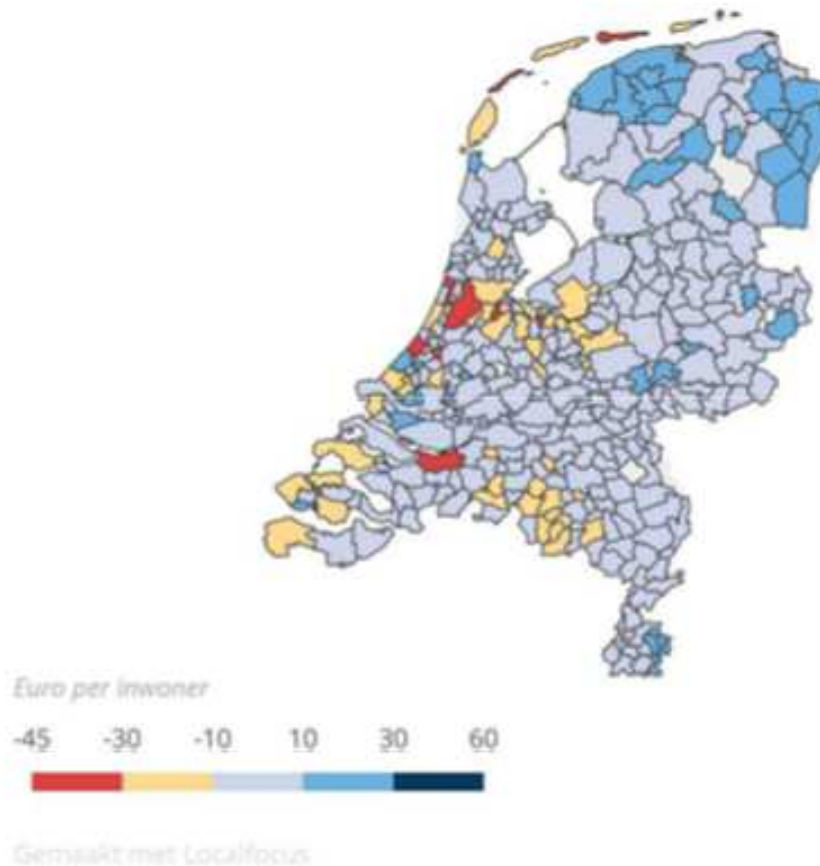
Zo gauw zij er van overtuigd is dat de nieuwe verdeelmodellen op een juiste manier tot stand zijn gekomen en gebaseerd op de juiste uitgangspunten ziet de VNG geen andere inhoudelijke rol voor zich weggelegd dan er voor te waken dat de macro-omvang van de gemeentefonds-uitkering aan de gemeenten niet vermindert ten gevolge van de herijkingsoperatie. Immers, zou zij een lans breken voor nadeelgemeenten dan worden de voordeelgemeenten te kort gedaan. Zij kan gemeenten wel ondersteunen in het formuleren van hun bedenkingen/bezwaren bij het proces en uitgangspunten. ↵

↵
Gemeenten die (onevenredig) benadeeld zouden worden door de aanpassing van de verdeelsystematiek rest slechts het aanwenden van hun al dan niet gezamenlijke invloed via de volksvertegenwoordigers in Den Haag i.c. bij de politieke vertegenwoordigers in Tweede en Eerste Kamer waar de wijziging van de Financiële verhoudingswet voor wat betreft de wijziging van de OZB-wegingspercentages vastgesteld zal moeten. Daarnaast kunnen de beheerders van het gemeentefonds i.c. de minister van BZK om uitleg worden gevraagd over de wijzigingen in de verdelingssystematiek die worden voorgestaan in de voorgenomen algemene maatregel van bestuur voor de uitgavenclusters. In het uiterste geval kan hier uitstel worden behaald door te verzoeken de AMvB in de vorm van een wetsvoorstel aan de Staten-Generaal voor te leggen. ↵

↵
Het tijdvak dat hiervoor open staat is heel beperkt. Na het laatste bestuurlijk overleg van april 2020 zal BZK grote vaart achter het proces in het parlement moeten zetten wil zij de mei-/juni-circulaire kunnen publiceren op basis van een daadwerkelijk aangepaste Financiële verhoudingswet. Hierbij moet de termijn van 8 weken voor de voorhangprocedure in acht worden genomen. Omdat pas in maart/april bekend zal zijn wat de uitkomsten per gemeente zijn, kan dan pas actie worden ondernomen door de betreffende gemeenten te bewegen de Tweede Kamerfracties aan te schrijven met het verzoek de voorgenomen wijzigingen kritisch op hun gevolgen voor de gemeenten te bezien. Om gemeenten op deze korte reactietermijn opmerzaam te maken hebben de portefeuillehouders Financiën van Voorschoten en Wassenaar het voornemen aan alle dan wel aan specifieke gemeenten een 'Wakker worden'-brief te versturen. ¶

Voor wat betreft de mate van inkomstenverevening (de inkomstenmaatstaf) zal het proces voor de wetwijziging vermoedelijk al vóór het kerstreces in gang worden gezet; zo gauw hierover in het tweede bestuurlijk overleg van 3 december is besloten. Hierin kunnen we al wel stappen zetten. Navolgende kaart van Nederland geeft de hiervoor te volgen weg. ¶

Herverdeling bij 100% verevening OZB-capaciteit

(bron: ROB-presentatie Dilemma's bij herijking gemeentefonds; Pauw [relatiedag](#) 19 november 2019) ¶

Er zijn iets meer dan 50 gemeenten die een nadeel groter dan €10,- per inwoner ondervinden van een 100%-verevening van de OZB. Daarvan zijn er 9 waarvoor het nadeel groter dan €30,- per inwoner zal zijn. Het is moeilijk te veronderstellen dat dergelijke nadelen niet tot een stijging van de lokale lastendruk zullen leiden hoewel dat één van de uitgangspunten van de verevening is. Ook kan o.i. niet hard worden gemaakt dat er een direct verband is tussen de OZB-waarde van een gemeente en het lastenniveau. ¶

Deze 50 gemeenten kunnen zonder meer benaderd worden voor een gezamenlijk optrekken richting Den Haag. Mogelijk kan deze te mobiliseren groep nog groter worden omdat er ook gemeenten zijn die een nadeel ondervinden tot €10,- per inwoner. ¶

Hiertoe zou een [concept-brief](#) aan de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van de Tweede Kamer kunnen worden opgesteld die aan alle dan wel de geselecteerde gemeenten gestuurd wordt om deze mede namens de betreffende gemeenteraad aan de commissie te zenden. Deze commissie houdt zich nl. bezig met onderwerpen waarvoor de eerste verantwoordelijkheid ligt bij de minister van BZK. ¶

[Informatieavond](#) ¶

We kunnen ons voorstellen dat de inhoud van deze brief als erg technisch wordt ervaren en lastig te plaatsen valt wanneer men hiermee zonder enige voorkennis wordt geconfronteerd. ¶

De deskundige van VNG voor de algemene uitkering, de heer T. Jacobs, is bereid gevonden op maandag 16 december een presentatie voor de gemeenteraden van Voorschoten en Wassenaar over dit onderwerp te verzorgen. Via de griffie wordt u hierover nader geïnformeerd. ¶

Met vriendelijke groet,[↵]
het college van burgemeester en wethouders,[↵]

↵

↵

↵

↵

↵

¶

drs. H.I.P. Oppatja,[✕]
gemeentesecretaris[✕]

¶

drs. L.A. de Lange,[✕]
burgemeester[✕]

✕

✕

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief. ¶

Tabel 2.1: Aantal gemeenten en respons steekproef per structuurgroep. Gemeentelijke indeling 2017.

groepen gemeenten	(1) totaal aantal gemeenten	(2) aantal gemeenten steekproef	(3) aantal gemeenten respons	(4) respons (3) in % totaal (1)
0-20.000 inwoners	109	24	13	17%
20-50.000 inwoners	191	42	36	19%
50-100.000 inwoners	49	16	15	31%
100-250.000 inwoners	27	18	18	67%
>250.000 inwoners	4	4	4	100%
Totaal	380	104	91	24%
structuurgroepen (excl. G4)				
zeer dun bebouwd	141	33	27	19%
dun bebouwd	103	24	21	20%
matig dicht bebouwd	61	14	11	18%
dicht bebouwd	44	17	16	36%
zeer dicht bebouwd	31	16	16	52%
zeer weinig uitkeringen	117	24	19	16%
weinig uitkering	95	25	22	23%
matig aantal uitkeringen	66	20	18	27%
veel uitkeringen	54	13	11	20%
zeer veel uitkeringen	48	22	21	44%
Groningen	20	5	5	25%
Friesland	20	5	5	25%
Drenthe	12	3	3	25%
Overijssel	25	6	6	24%
Gelderland	53	14	11	21%
Utrecht	26	8	7	27%
Noord-Holland	48	14	12	25%
Zuid-Holland	60	16	15	25%
Zeeland	13	5	4	31%
Noord-Brabant	64	18	15	23%
Limburg	33	8	6	18%
Flevoland	6	2	2	33%

In bovenstaande tabel is te zien dat de responderende steekproefgemeenten circa een kwart van de totale populatie uitmaken. Doordat in het onderzoek aandacht moet worden besteed aan gemeenten met specifieke kenmerken (o.a. G4, centrumfunctie, investeringen) zijn grotere gemeenten oververtegenwoordigd in de steekproef. Dit betekent dat de responderende steekproefgemeenten circa 44% van het totale aantal inwoners vertegenwoordigen en circa 51% van de totale netto lasten (te dekken uit algemene uitkering).

Op basis van de huidige respons kan worden geconcludeerd dat de steekproef voldoende representatief is om te gebruiken in de vervolganalyses.